

Tieslietu ministrija

Projekts Nr. JUST/2010/JCIV/AG/0010-30-CE-0421163/00-50 „Civiltiesiskās sadarbības kvalitātes uzlabošana: ES līmeņa procedūras civillietās un iespējas, kuras sniedz pierādījumu iegūšanas regula un dokumentu izsniegšanas regula”

Apmācību kurss „Pārrobežu civiltiesiskā sadarbība: iespējas, kuras sniedz pierādījumu iegūšanas regula un dokumentu izsniegšanas regula”

2012. gada 24. – 25. maijs

ELTE ÁJK
ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR

Tieslietu ministrija

Projekts Nr. JUST/2010/JCIV/AG/0010-30-CE-0421163/00-50 „Civiltiesiskās sadarbības kvalitātes uzlabošana: ES līmeņa procedūras civillietās un iespējas, kuras sniedz pierādījumu iegūšanas regula un dokumentu izsniegšanas regula”

Vispārējs ieskats un piemērošanas noteikumi Padomes Regulai (EK) Nr. 1206/2001 par sadarbību starp dalībvalstu tiesām pierādījumu iegūšanā civillietās un komerc lietās

by
István Varga, Ph.D., Habil.

Profesors civilprocesa jautājumos,
Zvērināts advokāts

ELTE ÁJK
ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR

KNP LAW
NAGY KOPPANY VARGA
AND PARTNERS

TIPISKAS SITUÁCIJAS

Tiesai vajadzētu veikt vietas pārbaudi ārvalstīs.

Svarīga izrādās liecinieka, kura pastāvīgā dzīvesvieta atrodas ārvalstīs, liecība.

Bojātā prece, kuru pārbaudītu eksperts, tiek glabāta ārvalstīs.

Personai ar pastāvīgo dzīvesvietu ārvalstīs ir dokuments, kurš ir izšķirošs, lai lemtu par lietas būtību.

PIERĀDĪJUMA VIETAS TIESĪBU AKTI - VISPĀRĒJĀS PIEZĪMES I.

Lex causae

Lex causae ir īpašs starptautisko privāttiesību koncepts un attiecas uz tiesību aktiem, kas regulē lietas būtību, ko noteic pēc kolīziju normu noteikumiem.

Lex fori

Lex fori ir īpašs starptautisko privāttiesību koncepts un attiecas uz tās tiesas, kurā prasība ir celta, tiesību aktiem. Kad tiesā ir celta prasība, kam ir starptautisks raksturs, tiesai ir jāizvērtē lietai piemērojamie tiesību akti. Noteiktos apstākļos tiek piemērots *lex fori*. Parasti *lex fori* regulē procesuālās kārtības jautājumus, neskatoties uz *lex causae*.

PIERĀDĪJUMA VIETAS TIESĪBU AKTI - VISPĀRĒJĀS PIEZĪMES II.

Materiālie aspekti

Normas, kas noteic pierādīšanas veidu, pieļaujamību, attiecināmību un novērtēšanu.

Formālie aspekti

Noteikumi, kas saistīti ar faktisko pierādījumu iegūšanas izpildi.

Uzdevumi (faktu pierādīšana, lai iegūtu lēmumu; pierādījumu iegūšana) pārrobežu lietās var būt nodoti dažādām tiesām/iestādēm.

PROBLĒMAS, KAS RODAS, IEGŪSTOT PIERĀDĪJUMUS ĀRVALSTĪ

- **Ietekme uz valsts, kurā pierādījumi ir jāiegūst, suverenitāti**
- **Kam jāiegūst pierādījumi?**
 - lūguma tiesām/iestādēm → tieša pierādījumu iegūšana
- **Refusal of request**
 - narrowing the grounds for refusal
- **Kādi tiesībi akti ir piemērojami, iegūstot pierādījumus?**
 - lex fori → atsevišķos gadījumos pieprasītājas valsts tiesību akti
- **Brīvprātīga vai piespiedu sadarbība?**
- **Formalitātes**
 - sadarbības kanāli
izmantojot diplomātiskos kanālus, centrālās iestādes, sadarbību starp tiesām
 - valoda
 - veidlapas

LIKUMDOŠANAS LĪMENI I.

Daudzpusējie līgumi

- Civilprocesa konvencija, noslēgta Hāgā 1905.gada 17.jūlijā
- Civilprocesa 1954.gada 1.marta konvencija
- Hāgas 1970.gada 18.marta konvencija par pierādījumu iegūšanu ārvalstīs civillietās vai komercietās

Divpusējie līgumi

LIKUMDOŠANAS LĪMENI II.

Eiropas Savienība

- Padomes 2001. gada 28. maija Regula (EK) Nr. 1206/2001 par sadarbību starp dalībvalstu tiesām pierādījumu iegūšanā civillietās un komercietās
 - Regula prevalē pār citiem noteikumiem, kas ietverti divpusējos un daudzpusējos līgumos, jo īpaši, attiecībā uz lietām, kurām tā ir piemērojama, Hāgas konvencija
 - Regula neaizliedz dalībvalstīm saglabāt savus esošos vai noslēgt līgumus, lai vēl vairāk atvieglotu pierādījumu iegūšanu, ar nosacījumu, ka šie līgumi ir savienojami ar šo regulu (skat.21.pantu)
- Komisijas darba grafiks 2010.-2014.gadam:
Ziņojums par Padomes 2001. gada 28. maija Regulas (EK) Nr. 1206/2001 par sadarbību starp dalībvalstu tiesām pierādījumu iegūšanā civillietās un komercietās piemērošanu, ja nepieciešams kopā ar ierosinājumiem regulas pārskatīšanai, kas var ietvert kopīgu minimālo standartu noteikšanu (2012.-2013.gads)

LIKUMDOŠANAS LĪMENI II.

Nacionālais līmenis

- Starptautiskā vai reģionālā regulējuma trūkums
- Starptautiskā sabiedrība
- Tā saucamā **transatlantiskā „tiesiskā cīņa”** pierādījumu iegūšanas ārvalstī civillietās un komerc lietās jomā
 - Hāgas pierādījumu konvencijas (1970) 23.pants
 - *Societe Nationale Industrielle Aérospatiale v. U.S. District Court*, 482 U.S. 522 (1987)

Hāgas 1954. gada Konvencija

Lūgumu var pārsūtīt pieprasītājas valsts konsuls tai iestādei, kuru noteikusi izpildes valsts.

Pierādījumu iegūšanu veic sanēmējas valsts tiesu varas iestādes.

Lūguma izpildi var atteikt tikai noteiktajos gadījumos

- (1) ja nevar konstatēt dokumenta autentiskumu;
- (2) ja izpildes valstī, lūguma izpilde neietilpst tiesu varas iestādes funkcijās;
- (3) ja valsts, kuras teritorijā ir jānotiek izpildei, uzskata, ka tās suverenitāte vai drošība var tikt ietekmēta.

Izpildot lūgumu, tiesu varas iestādes piemēro savus tiesību aktus, lai sekotu metodēm un procesuālajai kārtībai.

Tiesu varas iestādes izmanto tādus pašus piespiedu līdzekļus, kādus tās izmantotu, izpildot izpildes valsts lēmumus, izņemot gadījumus, kur ir iesaistīta pušu ierašanās lietā.

Hāgas 1970. gada Konvencija

Pierādījumu iegūšana, ko veic lūguma saņēmējas valsts iestādes

- Līgumslēdzējas valstis nozīmē **centrālās iestādes** lūgumu saņemšanai un to pārsūtīšanai kompetentajai iestādei.
- **Lūguma atteikums**, ja:
 - a) lūguma izpilde neietilpst šīs valsts tiesu varas iestāžu funkcijās, vai
 - b) lūguma saņēmēja valsts uzskata, ka, izpildot šo lūgumu, tiks aizskarta tās suverenitāte vai tās drošība.
- **Lex fori** piemērošana
 - + pēc lūgumā norādīta veida vai procesuālās kārtības
 - + iesaistītā persona var atteikties sniegt pierādījumu, ja tai ir tāda privilēģija vai pienākums -
 - a) saskaņā ar izpildes valsts tiesību aktiem, vai
 - b) izcelsmes valsts tiesību aktiem
- **Piespiedu līdzekļi** tādā pašā apjomā kā tas ir paredzēts tiesību aktos vietējo lēmumu izpildei.

Hāgas 1970. gada Konvencija

Pierādījumu iegūšana, ko veic diplomāti, konsulārie aģenti un komisāri

Diplomāts vai konsulārais aģents var citas līgumslēdzējas valsts teritorijā iegūt pierādījumus

- bez piespiedu līdzekļiem,
- no valsts, kuru viņš pārstāv, pilsoņiem,
- tiesvedībā, kas uzsāktas valsts, kuru viņš pārstāv, tiesās.

Diplomāts vai konsulārais aģents var citas līgumslēdzējas valsts teritorijā arī iegūt pierādījumus

- bez piespiedu līdzekļiem,
- no valsts, kurā viņš īsteno funkcijas, pilsoņiem vai trešās valsts,
- tiesvedībā, kas uzsāktas valsts, kuru viņš pārstāv, tiesās, ja –
 - a) kompetenta iestāde, kura nozīmēta valstī, kurā viņš veic savas funkcijas, ir devusi pilnīgu vai daļēju piekrišanu, un
 - b) viņš ievēro tos nosacījumus, ko ir norādījusi kompetenta iestāde atļaujā.

Hāgas 1970. gada Konvencija

Pierādījumu iegūšana, ko veic diplomāti, konsulārie aģenti un komisāri

A Persona, kas pienācīgi ir iecelta par **komisāru** attiecīgam mērķim, var citas līgumslēdzējas valsts teritorijā iegūt pierādījumus

- bez piespiedu līdzekļiem,
- tiesvedībā, kas uzsāktas citās līgumslēdzējas valstīs, ja -
 - a) kompetenta iestāde, kura nozīmēta valstī, kurā viņš veic savas funkcijas, ir devusi pilnīgu vai daļēju piekrišanu, un
 - b) viņš ievēro tos nosacījumus, ko ir norādījusi kompetenta iestāde atļaujā.

REGULA

**Padomes 2001. gada 28. maija Regula (EK)
Nr. 1206/2001 par sadarbību starp dalībvalstu tiesām
pierādījumu iegūšanā civillietās un komerc lietās**

- Regula noteic **divas būtiski atšķirīgas metodes** pierādījumu iegūšanā:
 - lūgumi, kas pieprasa saņēmējas tiesas aktīvu dalību pierādījumu iegūšanā, un
 - tieša pierādījumu iegūšana, ko veic pieprasītāja tiesa.
- Divi risinājumi ir paredzēti kā līdzvērtīgas alternatīvas. Ja piespiedu līdzekļi netiek prasīti pierādījumu iegūšanā, pieprasītāja tiesa, t.i. tiesvedības tiesa, var izvēlēties metodi, ko izmantot pēc tās rīcības brīvības.
- Nedrīkst iesniegt lūgumu iegūt pierādījumus, kurus nav paredzēts izmantot tiesvedībā, kas uzsākta vai paredzēta.
- Dalībvalsts ir jebkura dalībvalsts, izņemot Dāniju.

CENTRĀLĀ IESTĀDE

- Tiesu sadarbība
- Katras dalībvalsts nozīmēta centrālā iestāde veic **koordinācijas, atbalsta un padomdevēja** funkcijas.
- Federālā valsts, kurā piemēro dažādas tiesību sistēmas, vai valsts ar autonomām teritorijām, ir tiesīga brīvi noteikt vairāk nekā vienu centrālo iestādi.
- Vispārēji tās atbalsta lūgumus tiešai pierādījumu iegūšanai.

TIEŠA PĀRSŪTĪŠANA STARP TIESĀM

- Tiesa, kurā ir uzsākta vai paredzēta tiesvedība, nosūta lūgumus pierādījumu iegūšanai tieši kompetentai tiesai citā dalībvalstī.
 - Katra dalībvalsts sastāda to tiesu sarakstu, kas ir kompetentas iegūt pierādījumus saskaņā ar šo regulu. Šajā sarakstā norāda arī šo tiesu teritoriālo jurisdikciju un attiecīgajos gadījumos — speciālo jurisdikciju.
- Saņēmējas tiesas paziņo par lūguma saņemšanu tiesvedības tiesai pēc iespējas īsā laikā.

VALODA

Lūgumu un paziņojumus sastāda **dalībvalsts, kas saņem lūgumu, oficiālajā valodā**, vai, ja dalībvalstī ir vairākas oficiālās valodas, **tās vietas oficiālajā valodā vai valodās, kur paredzēts iegūt pieprasītos pierādījumus**, vai citā valodā, kuru dalībvalsts, kas saņem lūgumu, ir norādījusi kā pieņemamu. Katra dalībvalsts norāda Eiropas Savienības iestāžu oficiālo valodu vai valodas, kas nav tās valsts valoda un kas ir pieņemama vai pieņemamas veidlapu aizpildīšanai.

LŪGUMU UN CITU PAZIŅOJUMU PĀRSŪTĪŠANA

Lūgumus un paziņojumus pārsūta ar iespējami ātrākajiem līdzekļiem, ko dalībvalsts, kas saņem lūgumu, ir norādījusi kā pieņemamus. Pārsūtīšanu drīkst veikt ar jebkādiem piemērotiem līdzekļiem ar noteikumu, ka saņemtais dokuments precīzi atspoguļo pārsūtītā dokumenta saturu un ka visa informācija tajā ir salasāma.

LŪGUMS

- Ja lūgumā iztrūkst kāda nepieciešama informācija, saņēmēja tiesa var atgriezt atpakaļ lūgumu tiesvedības tiesai to pienācīgai aizpildīšanai.
- To, vai pierādīšanas līdzekļi un lieta, kas jāpierāda, ir atbilstoši aprakstīta, nosaka drīzāk saskaņā ar autonomu interpretāciju, nevis saskaņā ar tiesas valsts likumu.
- Atbilstoši, lūgumam ir jāietver īss apraksts par lietas dabu un lietas priekšmetu un faktiem, jo saņēmēja tiesa izmanto šo informāciju, lai noteiktu, vai lūgums ietilpst šīs regulas darbības jomā.

PIEMĒROJAMIE TIESĪBU AKTI

- Kā **vispārīgais noteikums**, saņēmējas tiesas valsts likums, t.i., **lex fori** ir jāpiemēro attiecībā uz pierādījumu iegūšanu. Bet:
 - speciāla procedūra, kuru paredz pieprasītājas dalībvalsts likums,
 - komunikāciju tehnoloģiju izmantošana, izdarot pierādījumu iegūšanu,
 - izdarīšana ar pušu piedalīšanos un pušu klātbūtnē,
 - izdarīšana ar pieprasītājas tiesas pārstāvju klātbūtni un piedalīšanos.

TELEKOMUNIKÁCIJU LĪDZEKĻI

- Pieprasītāja tiesa var lūgt saņēmējai tiesai pierādījumu iegūšanā izmantot sakaru tehnoloģijas, jo īpaši, videokonferences vai telefonkonferences.
- Saņēmēja tiesa izpilda šādu prasību, ja vien tā nav pretrunā saņēmējas tiesas dalībvalsts tiesību aktiem un, ja nav būtisku praktisko grūtību.
- Ja pieprasītājai tiesai vai saņēmējai tiesai nav pieejami iepriekš minētie tehniskie līdzekļi, tiesas, savstarpēji vienojoties, var padarīt šādus līdzekļus pieejamus.

IZDARĪŠANA PUŠU KLĀTBŪTNĒ VAI AR PUŠU PIEDALĪŠANOS

- Ja tas ir paredzēts pieprasītājas tiesas dalībvalsts tiesību aktos, pusēm un to pārstāvjiem, ja tādi ir, ir tiesības būt klāt laikā, kad saņēmēja tiesa iegūst pierādījumus.
- Pieprasītāja tiesa savā lūgumā informē saņēmēju tiesu, ka puses un to pārstāvji, ja tādi ir, būs klāt un, vajadzības gadījumā, ka viņu līdzdalība tiek prasīta.
- Saņēmēja tiesa paziņo pusēm un to pārstāvjiem, ja tādi ir, par laiku, kad, un vietu, kur notiks attiecīgā procedūra, un, vajadzības gadījumā, par nosacījumiem, ar kādiem tās drīkst piedalīties.

IZDARĪŠANA PIEPRASĪTĀJAS TIESAS PĀRSTĀVJU KLĀTBŪTNĒ VAI AR TO PIEDALĪŠANOS

- Ja tas atbilst pieprasītājas tiesas dalībvalsts tiesību aktiem, pieprasītājas tiesas pārstāvjiem ir tiesības būt klāt pierādījumu iegūšanā, ko veic saņēmēja tiesa.
- Jēdziens „pārstāvis” ietver pieprasītājas tiesas pārstāvjus, ko pieprasītāja tiesa pilnvarojusi saskaņā ar tās dalībvalsts tiesību aktiem. Pieprasītāja tiesa saskaņā ar tās dalībvalsts tiesību aktiem var pilnvarot arī jebkādu citu personu, piemēram, ekspertu.

PIESPIEDU LĪDZEKĻI

Ja vajadzīgs, izpildot lūgumu, saņēmēja tiesa piemēro atbilstošus piespiedu līdzekļus, kas paredzēti saņēmējas tiesas dalībvalsts tiesību aktos, lai izpildītu lūgumu, kuru šajā sakarā iesniegušas tās valsts iestādes vai viena no pusēm.

IZPILDES ATTEIKUMS

Lūgumu nopratināt personu neizpilda, ja attiecīgā persona atsaucas uz tiesībām atteikties liecināt, vai aizliegumu liecināt,

(a) saskaņā ar saņēmējas tiesas dalībvalsts tiesību aktiem, vai

(b) saskaņā ar pieprasītājas tiesas dalībvalsts tiesību aktiem, un šādas tiesības ir norādītas lūgumā, vai, vajadzības gadījumā, pēc saņēmējas tiesas lūguma pieprasījuma, tās ir apstiprinājusi pieprasītāja tiesa.

IZPILDES ATTEIKUMS

Lūguma izpildi drīkst atteikt tikai tad, ja:

- (a) lūgums neietilpst šīs regulas darbības jomā, vai
- (b) lūguma izpilde saskaņā ar saņēmējas tiesas dalībvalsts tiesību aktiem, neietilpst tiesu varas funkcijās, vai
- (c) pieprasītāja tiesa neizpilda saņēmējas tiesas lūgumu aizpildīt lūgumu 30 dienās no brīža, kad saņēmēja tiesa ir lūgusi to izdarīt, vai
- (d) drošības nauda vai avanss nav samaksāts 60 dienās no brīža, kad saņēmēja tiesa ir lūgusi šādu drošības naudu vai avansu.

TIEŠA PIERĀDĪJUMU IEGŪŠANA

- Tieša pierādījumu iegūšana ir citas dalībvalsts teritorijā veiktas darbības, kas nebūtu pieļaujamas klasiskajā starptautisko tiesību interpretācijā.
- Pierādījumu iegūšanu veic tiesas pārstāvis vai jebkura cita persona kā, piemēram, eksperts, kurš ir nozīmēts saskaņā ar pieprasītājas tiesas dalībvalsts tiesdību aktiem.
- Tieša pierādījumu iegūšana var notikt tikai tādā gadījumā, ja to var veikt brīvprātīgi, nepiemērojot piespiedu līdzekļus. Ja tiešai pierādījumu iegūšanai nepieciešams nopratināt kādu personu, pieprasītājai tiesai ir jāinformē šī persona, ka pierādījumu iegūšanai jānotiek pēc brīvprātības principa.

TIEŠA PIERĀDĪJUMU IEGŪŠANA

- Centrālā iestāde vai kompetentā iestāde var atteikt tiešu pierādījumu iegūšanu tikai tad, ja:
 - (a) lūgums neietilpst regulas darbības jomā;
 - (b) lūgumā nav norādīta visa nepieciešamā informācija vai
 - (c) ja pieprasītā tiešā pierādījumu iegūšana ir pretrunā atbilstošās dalībvalsts tiesību fundamentāliem pamatprincipiem.
- As a main rule, the law of the requesting state applies.

IZMAKSAS

- Lūguma izpilde nedod pamatu prasīt nekādu nodokļu vai izmaksu atmaksāšanu.
- Tomēr, ja saņēmēja tiesa to lūdz, pieprasītāja tiesa nekavējoties nodrošina šādu izdevumu atmaksu
 - maksu, kas samaksāta ekspertiem un tulkiem;
 - izmaksu, kas radušās, pieprasot speciālu procedūru vai telekomunikāciju līdzekļu izmantošanu.
- Pieprasītājas tiesas dalībvalsts tiesību akti
 - nosaka pušu pienākumu segt augstāk minēto samaksu vai izmaksas;
 - nosaka avansu vai drošības naudu.

PALDIES PAR JŪSU UZMANĪBU!

Jūs varat apmeklēt Prof. Varga mājaslapu

www.ajk.elte.hu (Budapeštas Etvaša Lorānda universitāte)

vai

www.knplaw.com (*KNP LAW Nagy Koppany Varga and Partners* juridiskais birojs)

